

IVN-MEDEDELINGEN DECEMBER 2020, NR. 38

In deze aflevering:

+ Komende evenementen

- ++ Terugkijken: symposium Elsa Joubert
- ++ Fatena's poëziesalon: Kom een beetje dichterbij

+ Varia

- ++ Pas verschenen (I): *Transnational Trajectories of Dutch Literature*
- ++ Pas verschenen (II): *De Parelduiker* over de beginjaren van H. Marsman
- ++ Pas verschenen (III): *Jaarboek Bilderdijk*
- ++ Pas verschenen (IV): *Buitenaards koraal*
- ++ Te verschijnen: *De Parelduiker*
- ++ Lockdown-editie *Max Havelaar* af
- ++ Werpt een onbekende bron nieuw licht op Batavus Droogstoppel?
- ++ Onderzoek naar historisch geur-erfgoed
- ++ De werkbank (38)

1. KOMENDE EVENEMENTEN

1.1. Terugkijken: symposium Elsa Joubert

Op 5 november 2020 organiseerde het Zuid-Afrika Huis in samenwerking met de Commissie Zuid-Afrika van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde een herdenkingssymposium voor de Zuid-Afrikaanse schrijfster **Elsa Joubert** (1922-2020). Zes sprekers uit Nederland, Vlaanderen en Zuid-Afrika belichtten aspecten van Jouberts leven en werk. Met haar roman *Die swerffjare van Poppie Nongena* (1978),

gebaseerd op urenlange gesprekken met haar eigen huishulp, Eunice Ntsatha, opende Joubert voor veel witte Zuid-Afrikanen de ogen voor de onrecht van het apartheidssysteem. Poppie werd in veertien talen vertaald en de toneelbewerking was een groot succes, zowel in Zuid-Afrika als internationaal. Dit jaar ging de verfilming van het boek in première. Vanwege zijn maatschappelijke impact wordt het boek wel de Afrikaanse *Max Havelaar* genoemd.

Kijk het symposium [hier](#) terug en kijk ook naar de [evenementen](#) van het Z-AH

1.2. Fatena's poëziesalon: Kom een beetje dichterbij

2020 is het jaar van de afstand: 1,5 meter op straat en in de bus, vele kilometers voor sommige geliefden, elk aan z'n eigen computerscherm. De afstand die we niet kunnen dichten in centimeters kunnen we echter wel overbruggen met gedichten.

Met **Stefan Hertmans, Nisrine Mbarki, Rodaan Al Galidi, Asmaa Azaizeh en Damast Duo**.

Dinsdag 1 december, 19.30 uur

Via Zoom, online

Organisatie: deBuren, Vlaams-Nederlands huis voor cultuur en debat te Brussel

[Meer info](#)

2. VARIA

2.1. Pas verschenen (I): *Transnational Trajectories of Dutch Literature*

[ingezonden mededeling van Ton van Kalmthout, Huygens ING]

Project CODL Eastbound (a cooperation of Huygens ING/KU Leuven/ELTE Budapest) <http://www.codl.nl>

Contact: ton.van.kalmthout@huygens.knaw.nl

Dutch-language literature often has a wider distribution than is generally assumed, partly thanks to translations and adaptations. The international peer reviewed journal *Dutch Crossing* has published a new issue (nr. 2 of vol. 44, 2020), dealing with the transnational circulation of this literature. The seven articles in the issue investigate the dynamics of a minor European literature exporting to other (minor and major) European literatures and new cultural contexts. The introductory paper discusses recent theories concerning the phenomenon of world literature and its connection with translation. The issue is an outcome of the *Eastbound* project, supported by the Netherlands Organization for Scientific Research (NWO) and by the Research Foundation - Flanders (FWO).

The entire issue is available in Open Access:

<https://www.tandfonline.com/toc/ydtc20/44/2>

Content:

- Elke Brems, Theresia Feldmann, Orsolya Réthelyi and Ton van Kalmthout:
The Transnational Trajectories of Dutch Literature as a Minor Literature: A View from World Literature and Translation Studies
- Johan Heilbron:
Obtaining World Fame from the Periphery
- Jack McMartin:
Dutch Literature in Translation: A Global View
- Jan Ceuppens:
Rückübersetzung. The Fates of Nico Rost's Diary Goethe in Dachau
- Orsolya Réthelyi:
A Cold War Literary Mystery: Agents, Manipulation and Patterns of Ideology in the Translated Oeuvre of Theun de Vries
- Wilken Engelbrecht:
'A Good Way to Propagate Communist Thought': Czech Translations of Dutch Historical Novels during the Communist Regime or Orwell in Practice
- Bojana Budimir:
Peripheries in the Global System of Translation: A Case Study of Serbian Translations of Dutch Literature between 1991 and 2015
- Theresia Feldmann:
The Untameable Trotschkopf: Commerce and Canonicity in the Curious Circulation of a Classic of German Children's Literature in the Low Countries and Germany

2.2. Pas verschenen (II): *De Parelduiker* over de beginjaren van H. Marsman [ingezonden mededeling van Hein Aalders, Uitgeverij Aalders]

De beginjaren van H. Marsman

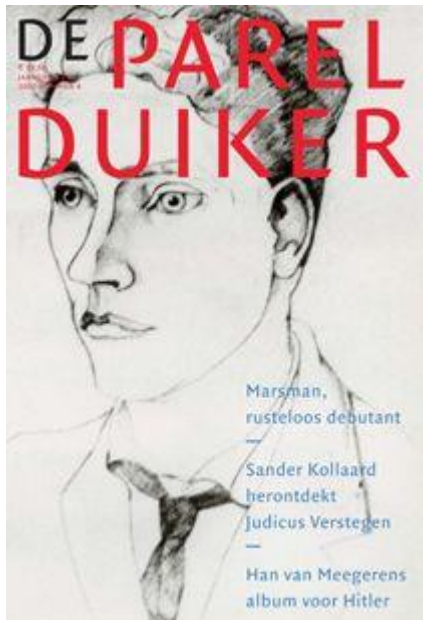
In 1923 verscheen Marsmans debuutbundel *Verzen*. Dit befaamde 'rode boekje' bevat dertig gedichten, een kleine selectie uit de meer dan honderd gedichten die Marsman vanaf 1916 heeft geschreven. H.T.M. van Vliet ligt een tip van de sluier over dit jeugdwerk op, waarvan enkele tientallen gedichten nooit eerder zijn gepubliceerd.

Józef Wittlins roman *Het zout der aarde*

In 1937 verscheen in een Nederlandse vertaling van A.E. Boutelje *Het zout der aarde*, de roman van de Poolse schrijver Józef Wittlin (1896-1976), die hem in 1939 een nominatie voor de Nobelprijs voor Literatuur opleverde. Dat boek was indertijd wereldwijd een artistiek en commercieel succes. Tegenwoordig geniet Wittlin, die bevriend was met Joseph Roth, vrijwel alleen in literaire kringen bekendheid. Deze maand verschijnt een nieuwe vertaling bij uitgeverij Wereldbibliotheek.

Sander Kollaard herontdekt Judicus Verstegen

Judicus Verstegen (1933-2015) gold eind jaren zestig als de evenknie van de grote Hermans. Dat had veel te maken met zijn indrukwekkende debuutroman, *Legt uw hart daarop*, uit 1967. Zowel schrijver als boek is alweer heel lang vergeten. Sander Kollaard, winnaar van de Librisprijs 2020 voor de roman *Uit het leven van een hond*, pleit voor eerherstel.

De collaborateur en de vervalser: schilder Han van Meegeren en dichter Martien Beversluis

Terwijl de kunstschilder Han van Meegeren tijdens de oorlog zijn methode om valse Vermeers te schilderen perfectioneerde, werkte hij aan een groot boek over zijn werk. De dichter Martien Beversluis schreef voor het boek meer dan twintig gedichten. Eén exemplaar bleek aan Hitler opgestuurd.

De Parelduiker 2020/4 ISBN 978 94 6004 491 5 (ook via het CB bestelbaar). 80 blz. € 13,50. Abonnement (5 nummers) € 52,50. Digitaal abonnement (pdf) € 34,90, losse nummers digitaal € 7,50.

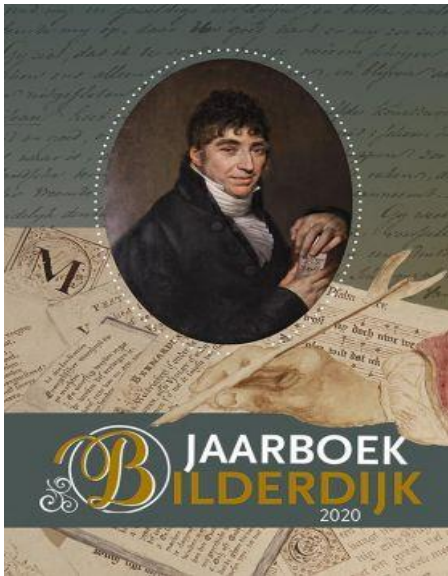
De Parelduiker is een uitgave van de Stichting Het Oog in 't Zeil i.s.m. Uitgeverij Vantilt en wordt financieel ondersteund door het Nederlands Letterenfonds en de Stichting Vrienden van De Parelduiker. Redactie Hein Aalders (eindredactie), Marco Daane, Marco Entrop, Marsha Keja, Menno Voskuil en Thijs Wierema. Zie ook: www.parelduiker.nl

2.3. Pas verschenen (III): Jaarboek *Bilderdijk*

[ingezonden mededeling van Vereniging "Het Bilderdijk-Museum"]

De Vereniging "Het Bilderdijk-Museum" heeft sinds zomer 2018 de status van "Werkgroep" van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde verkregen. Bilderdijk blijkt bijna 200 jaar na zijn dood nog altijd springlevend. Dit

nieuwe *Jaarboek Bilderdijk 2020* bevat onder meer een bijdrage van Rick Honings

waarin hij aan de hand van onbekende brieven een nieuw licht werpt op de vriendschap tussen Bilderdijk en de kunstenaar Franciscus Schlymer.

Marinus van Hattum en Gert-Jan Johannes gaan in op een 'geestige' brief van Bilderdijk uit het roerige jaar 1823, het jaar van Isaac da Costa's *Bezwaren tegen den geest der eeuw*.

Christophe Madelein vergelijkt de rol van het sublieme bij Bilderdijk en William Blake, terwijl Peter Altena Bilderdijks aversie tegen het roken in perspectief plaatst en de Bilderdijk-vereerder C.H. Clemens onder het stof vandaan haalt. Verder nog enkele korte bijdragen. Het jaarboek wordt besloten met een tweetal recensies.

Prijs: € 15

[Bestellen](#)

[Meer over Bilderdijk](#)

[...en over de Bilderdijk-erfenis](#)

2.4. Pas verschenen (IV): *Buitenaards koraal*

[ingezonden mededeling van Uitgeverij In de Knipscheer]

De verhalenbundel *Buitenaards koraal* is het prozadebuut van Mark de Haan en verschijnt **Buitenaards koraal** bevat zeven verhalen, die bij eerste lezing sterk lijken te verschillen. *Lijken*. Want de geschetste werelden vertonen heel wat bizarre overeenkomsten met de onze en de personages zijn net echte mensen: ze komen allemaal bedrogen uit. De auteur spaart zijn personages niet, maar dat vormt geen

belemmering de verhalen met plezier te lezen. Zonder uitzondering zijn ze knap geconstrueerd en bevatten een onderhuidse spanning die, om met Piet Paaltjens te

Mark de Haan (1987) studeerde Nederlandse Taal en Cultuur in Leiden. Na zijn studie werkte hij tien jaar in het bedrijfsleven. De tijd die overschoot gebruikte hij om verhalen te schrijven. Deze bundel is het resultaat. Op dit moment werkt hij aan een roman. Hij woont en werkt in Dordrecht.

Meer informatie: redactie@extaze.nl, indeknipscheer@planet.nl
<http://www.indeknipscheer.com>
www.facebook.com/Extazereeks

2.5. Te verschijnen: *De Parelduiker 2020/5*

[ingezonden mededeling van Hein Aalders, Uitgeverij Aalders]

Jef Last in Indonesië

Schrijver Jef Last en president Soekarno stonden op vriendschappelijke voet tijdens Lasts verblijf in Indonesië (1950-1953). Soekarno bevriend met een Nederlander, na de dekolonisatieoorlog? Jazeker, al knetterde het flink tussen hen beiden, vooral over de kwestie Irian. Last diende zelfs in een geheime missie als go-between tussen Willem Drees en Soekarno. Last-biograaf Rudi Wester toont voor het eerst, dankzij de ongepubliceerde memoires van Last, hoe hun confronterende gesprekken hierover verliepen.

De Ster van Nijhoff

Hoewel Martinus Nijhoff vooral faam heeft verworven als dichter en vertaler, was zijn ambitie om toneel te schrijven even groot. Zo schreef hij in de Tweede Wereldoorlog het kerstspel *De ster van Bethlehem* voor opvoeringen in de kerk, bedoeld om de mensen een hart onder de riem te steken. Om universeel verstaanbaar te zijn zou hij het liefst *taalloos* willen schrijven. Nijhoff-biograaf Bart Slijper laat de heroïsche pogingen van de dichter zien om dit ideaal te benaderen en de Bijbelverhalen in het licht te stellen. We zien Nijhoff ploeteren en schaven, zonder dat hij ooit helemaal tevreden is.

Proust in Bogotá – literaire verkenningen van Colombia

Een literair pelgrimsoord is Bogotá nooit geweest. Schrijvers op doorreis in het geïsoleerde Colombia – Christopher Isherwood, William Burroughs, Gabriel García Márquez en Paul Theroux – kwamen vol verbazing terug of werkten zich ter plaatse in de nesten. Onberoerd liet de stad niemand.

De oorlogsjaren van Maurits Dekker

Bij zijn dood was Maurits Dekker (1896-1962), auteur van de oorlogsroman *De laars op de nek*, al een vergeten schrijver. In zijn romans nam hij het op voor hen die 'zich

bevinden aan de kant waar de slagen vallen'. De romancier Dekker is dus niet los te zien van de activist Dekker. Al voor de oorlog bracht hij zijn solidariteit in praktijk, maar de oorlog zelf was zijn *finest hour*, laat Dekkers biograaf Bart de Cort zien.

De Parelduiker 2020/5 verschijnt in de eerste week van december.

ISBN 978 94 6004 492 2 (ook via het CB bestelbaar). 80 blz. € 13,50.

Abonnement (5 nummers) € 52,50. Digitaal abonnement (pdf) € 34,90, losse nummers digitaal € 7,50. Zie voor de verdere gegevens 2.2.

2.6. Lockdown-editie *Max Havelaar* af

[ingezonden mededeling van Willemien van Dijk, Bibliotheek Vrije Universiteit]

In het jubileumjaar van de schrijver Multatuli (geboren 2 maart 1820) startte de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) een landelijk project voor een nieuwe, experimentele uitgave van zijn roman *Max Havelaar*: een handgeschreven *lockdown*-editie waaraan iedereen kan meedoen. Dit als uitdrukking dat de ideeën van Multatuli over

humaniteit, gelijkwaardigheid en eigenzinnigheid breed gedragen worden in een tijd waarin dit nog altijd hard nodig is.

Alfred Birney, Maxim Februari, Arnon Grunberg, Adriaan van Dis, Ernst Jansz, Dieuwertje Blok, Winnie Sorgdrager, Job Cohen en vele andere (oud-)politici, journalisten, presentatoren en wetenschappers namen allen een bladzijde *Max Havelaar* voor hun rekening.

Eind september waren alle bijdragen aan de lockdown-editie binnen, waarvoor nogmaals hartelijk dank! Deelnemers schreven niet alleen 'hun bladzijde' van de *Max Havelaar* over, sommigen maakten er daarnaast schitterende tekeningen bij. Velen stuurden ook een commentaar op de *Max Havelaar* of een filmpje/foto van zichzelf al schrijvend (zie: https://www.youtube.com/channel/UCmHOp5DfnYDN-qLXk_Mw1aw/videos).

Het resultaat was verbluffend: een enorme stapel papier, beschreven in de meest uiteenlopende handschriften, op verschillende papiersoorten en in verschillende kleuren inkt. De volumineuze stapel bijdragen is vervolgens naar de binder gebracht die momenteel de laatste hand legt aan het bindproces. Het resultaat zal zijn: de tekst van de roman in twee delen en een deel commentaar.

In verschillende media is er aandacht geweest voor ons project. Zie bijvoorbeeld de artikelen in NRC (<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/09/23/de-max-havelaar-in-lockdown-a4013353>) en Trouw (<https://www.trouw.nl/cultuur-media/door-hem-met-de-hand-over-te-schrijven-kun-je-de-max-havelaar-opslokken~b9173219/>).

De presentatie van deze speciale editie was oorspronkelijk voorzien voor 1 oktober. Wegens corona is besloten deze naar het voorjaar 2021 te verschuiven. Hoogstwaarschijnlijk zal het evenement gevolgd kunnen worden via een livestream.

2.7. Werpt een onbekende bron nieuw licht op Batavus Droogstoppel?

[ingezonden mededeling van De Lage Landen v/h Ons Erfdeel]

Ook in dit Multatuli-jaar, twee eeuwen na de geboorte van de schrijver, blijft zijn meesterwerk *Max Havelaar* nog geheimen prijsgeven. Reinier Salverda beschrijft in het tijdschrift *de lage landen* een tot nog toe onbekende bron die een nieuw licht werpt op het personage Droogstoppel.

Batavus Droogstoppel is de koffiemakelaar uit *Max Havelaar* die aan de Lauriergracht 37 in Amsterdam woont. Hij is ook de fictieve auteur van de raamvertelling van Multatuli's roman uit 1860.

Al jaren gaat men ervan uit dat achter dit fictieve personage een echte tijdgenoot van auteur Multatuli schuilt: Robert Voûte (1810-1871), een negentiende-eeuwse makelaar

in koffie.

Maar in een artikel in het Vlaams-Nederlandse cultuurtijdschrift *de lage landen* (voorheen *Ons Erfdeel*) onthult Reinier Salverda, hoogleraar Nederlandse taal- en letterkunde in Londen, het bestaan van nog een andere Robert Voûte (1747-1823), de oudoom van zijn latere naamgenoot.

Ook deze eerdere, achttiende-eeuwse Robert Voûte was een vooraanstaande handelaar in koffie. Maar belangrijker nog: hij voerde in 1792 een vinnige pamflettenstrijd met de Rotterdamse theekoopman en dichter Barend Fremery. Ze hadden stevige woordenwisselingen over handel, waarheid en poëzie. En ze deden dat in een taal die vonkte en vlamde.

Hun polemieek wekte in Multatuli's verbeelding niet alleen de figuur van Droogstoppel tot leven. Ze leverde ook de dynamische dubbelstructuur van de hele *Max Havelaar*, zo toont Reinier Salverda aan in zijn artikel in *de lage landen*, waarmee hij een spannende nieuwe bijdrage levert aan het Multatuli-jaar 2020.

[Lees het hele artikel](#)

2.8. Onderzoek naar historisch geur-erfgoed

[ingezonden mededeling van Vrije Universiteit Amsterdam]

ODEUROPA: Negotiating Olfactory and Sensory Experiences in Cultural Heritage Practice and Research is het eerste pan-Europese onderzoeksproject dat onderzoek doet naar ons geurverleden. Het project ontwikkelt sensory mining-technieken om historisch geurerfgoed te traceren, te 'reconstrueren', en weer 'ten neuze' te brengen.

“Geuren zijn heel bepalend voor onze beleving van de wereld en voor identiteitsvorming, maar toch hebben we maar heel weinig kennis over de zintuiglijke kant van het verleden”, stelt Inger Leemans, projectleider van ODEUROPA en hoogleraar cultuurgeschiedenis aan de VU. “Europese erfgoedinstellingen hebben de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in de digitalisering van hun collecties. Maar het blijft een grote uitdaging om overkoepelende, transnationale en lange-termijnvragen te stellen aan die versnipperde datasets. Wat waren de belangrijke geuren, de meest welriekende en onwelriekende plaatsen, en welke betekenissen hechtten mensen hieraan? Welke geurstrategieën gebruikten mensen om zich te beschermen tegen stank?

In samenwerking met de geurindustrie, musea, bibliotheken en kunstenaars zal het ODEUROPA-team historische geuren 'reconstrueren' en olfactorische evenementen organiseren om erfgoedbezoekers te leren hoe ze via de neus het verleden kunnen

verkennen. Dat is nog een uitdaging. Geurhistorica Caro Verbeek: “geuren vormen een ‘snelweg’ naar het verleden.

Erfgoedinstellingen raken steeds meer geïnteresseerd in het betrekken van alle zintuigen, maar botsen nog op gebrek aan kennis, zorg voor mogelijk schadelijke neveneffecten van geurinzet, én op een gebrek aan historische geuren. ODEUROPA wil hier een brug slaan tussen wetenschap, erfgoedinstellingen en de industrie”. Samen met Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed wordt ook nog onderzocht welke rol geuren spelen in hedendaagse erfgoedpraktijken, en hoe we ervoor kunnen zorgen dat geur hoger op de agenda van erfgoedbeleid komt te staan.

[Meer informatie](#)

2.9. De werkbank (38)

Noordwoord

Streven naar perfectie, met oog voor het haalbare

==> Kijk ook altijd even in [Neerlandistiek](#) (het vroegere Neder-L)

IVN-leden lezen *VakTaal* [online](#)

Reacties, opmerkingen en bijdragen (en natuurlijk ook e-adreswijzigingen) naar

Guido Leerdam,

guidoleerdam@gmail.com www.ivnnl.com

Internationale
Vereniging voor
Neerlandistiek